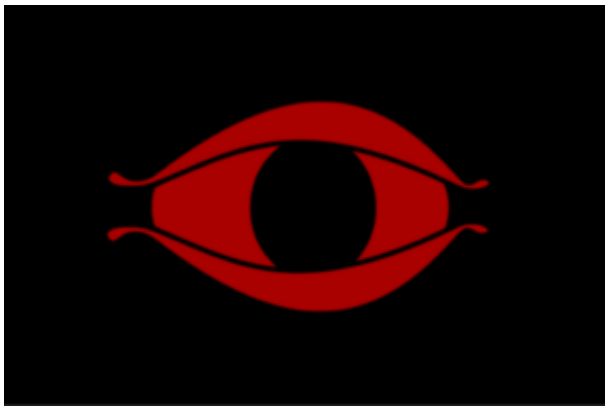
DWIGHT LONGENECKER: DESPRE MAGIE, TEHNOLOGIE ȘI MORDOR ÎN OPERA LUI TOLKIEN

Autor: Ioana-Macrina Cotos-Jinga | 10 mai 2022

Un articol de Dwight Longenecker pentru The Imaginative Conservative

Articol original: Despre magie, tehnologie și Mordor în opera lui Tolkien

Folosim tehnologii din ce în ce mai sofisticate și ne extindem cunoștințele așa cum făceau elfii lui Tolkien, adică într-un mod creativ și artistic, în scopul dezvoltării a ceea ce este frumos și adevărat? Sau folosim tehnologia pentru a-i manipula pe ceilalți oameni, pentru a ne îmbogăți și a câștiga din ce în ce mai multă putere asupra lumii?

Rapiditatea cu care avansează tehnologia și puterea pe care aceasta ajunge să o aibă asupra noastră sunt câteva dintre dezavantajele lumii moderne. Oare informațiile și mașinăriile de care ne folosim vor ajunge să ne slăbească într-atât, încât să nu mai avem capacitatea de a le controla și de a le utiliza? Această incertitudine stă la baza seriei de filme științifico-fantastice *Terminator* și a avut ecouri în cultura modernă încă din august 1945, când lumea s-a trezit la realitate prin dezastrele de la Hiroshima și Nagasaki.

Supraviețuind coșmarului Primului Război Mondial, J.R.R. Tolkien a cunoscut problemele pe care le pot produce tehnologia și mașinăriile. Într-o scrisoare către Milton Waldman, care ar fi trebuit să publice *Stăpânul inelelor*, Tolkien înfățișează folosirea magiei ca pe o alegorie a tehnologiei și explică modul în care acestea sunt similare. În lumea poveștilor sale, Tolkien a trasat foarte atent distincția dintre magia elfilor și cea din Mordor. De asemenea, el menționează că hobbiții nu o înțeleg:

„Regina elfilor, Galadriel, ajunge să îi certe pe hobbiți pentru că aceștia

> foloseau cuvântul «magie» atât pentru tehnologiile și pentru operațiunile răului, cât și pentru cele ale elfilor.”

Tolkien susține că lipsa unor termeni care să desemneze modurile diferite de a folosi magia poate duce la confuzie, atât în mințile noastre, cât și în povești. Apoi, continuă prin a explica această diferență:

> „Magia lor [a elfilor] este Arta, care, în ciuda multelor limitări umane, s-a format fără efort, repede și complet. Și scopul acestei magii este Arta, nu puterea, care este o sub-creație, deci nu pervertirea Creației.”

Distincția pe care o face Tolkien clarifică anumite dileme care se pot complica în timp. Mai simplu, magia din Mordor este o mașinărie a răului. Este dorința de a obține putere de dragul puterii. Astfel, Mordor percepe lumea naturală ca fiind un material nevalorizat care trebuie exploatat, distorsionat și distrus. În versiunea cinematografică a operei lui Tolkien, regizată de Peter Jackson, vedem această mașinărie magică a răului în toată splendoarea ei, în timp ce vrăjitorul nebun Sauron distruge pădurea Fangorn pentru alimentarea aceste mașinării de război. În antiteză, tărâmurile Elfilor, precum Rivendell și Lothlorien, sunt prezentate precum niște oaze de armonie, frumusețe și pace create de magia elfilor.

În cartea sa *Despre minuni*, C.S. Lewis a făcut o distincție similară – nu între magia elfilor și tehnologie, ci între magie și minuni. În concepția lui, magia este încercarea de a distorsiona sau de a perverti natura pentru ca magicianul să se folosească de ea. Această viziune este ilustrată și în volumul *Nepotul Magicianului*, din seria *Narnia*. Unchiul lui Digory, Andrew, este „magicianul minor”, care folosește magia pentru a-i manipula pe copii să creeze un dezastru care, așa cum avertizează Aslan, ar putea duce la o distrugere universală. Minunile, spune Lewis, nu distorsionează și nici nu distrug natura. În schimb, acestea ajută la restaurare, vindecare sau la restabilirea ordinii naturale. Astfel, o minune poate tămădui ceea ce este bolnav și poate îndrepta ceea ce nu a mers bine. Minunile naturale ale lui Dumnezeu aduc o astfel de împlinire și pace: furtuna este calmată sau peștele și pâinile sunt înmulțite. Astfel, minunile sunt ceea ce Tolkien numește „magia elfilor”, pentru că acestea sunt încărcate de artă și creativitate, fără a fi manipulative și explotatoare.

Distincția clarifică propria noastră relație cu tehnologia. Folosim tehnologiile din ce în ce mai sofisticate și ne extindem cunoștințele așa cum făceau elfii lui Tolkien, adică într-un mod creativ și artistic, în scopul dezvoltării a ceea ce este frumos și adevărat? Sau folosim tehnologia pentru a-i manipula pe ceilalți oameni, pentru a ne îmbogăți și a câștiga din ce în ce mai multă putere asupra lumii?

În final, câteodată, distincția pe care o face Tolkien ne poate duce cu gândul la mișcarea ecologică. Mulți conservatori par să se opună scopurilor și ambițiilor campaniei verzilor și acest lucru este cât se poate de firesc, pentru că plasarea scopului de a conserva lumea naturală în capul listei priorităților politice este o lipsă de judecată. Chiar și așa, această distincție este o critică importantă la adresa mașinăriei moderne de distrugere a lumii naturale cu scopul de a câștiga profit și putere. Unde se oprește pasiunea noastră pentru tehnologie și unde începe responsabilitatea și conservarea lumii naturale? Vom continua, asemenea lui Saruman, să distrugem Faragon, sau vom începe și noi, asemenea elfilor să folosim magia tehnologiei pentru a crea lumi la fel de luminoase și frumoase ca Rivendell?

Imagine: Wikimedia Commons